

Azərbaycanın enerji təhlükəsizliyində yeni mərhələ – “Yaşıl enerji”yə yaşıl işıq...

“... bizim sözüümüz imzamız qədər qiymətlidir”

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev

Məlum olduğu kimi, Azərbaycanın enerji sektorunun bugünkü inkişafı bərpa olunan enerji layihələrinin reallaşdırılması ilə birbaşa bağlıdır. Bu baxımdan Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin son 18 ildə ölkənin enerji sektorunun inkişafına daim qayğı göstərməsi və bu sahəyə xarici investisiyaların cəlb olunmasına xüsusi önəm verməsi başa düşüləndir. Son illərdə Reabilitasiya Proqramı çərçivəsində həyata keçirilən tədbirlər nəticəsində energetika sistemi əsaslı şəkildə modernləşdirilib, həmçinin elektroenergetika sahəsində inkişafın dayanıqlılığı təmin olunub. Sevindirici haldır ki, Azərbaycan Davos İqtisadi Forumunun “Qlobal Rəqabətlik Hesabatı”nda “əhalinin elektrik təchizatı səviyyəsi” indikatoru üzrə dünya ölkələri sırasında 2-ci yərə layiq görülmüşdür.

Xüsusilə qeyd etmək lazımdır ki, dövlət başçısının tapşırıqlarının icrası istiqamətində bərpa olunan enerji mənbələrindən istifadə məqsədilə mühüm tədbirlər həyata keçirilir. Azərbaycan coğrafi baxımdan bərpa olunan enerji mənbələri potensialına görə əlverişli ölkələrdən biri hesab olunur. Məhz buna görə də Günəş və külək enerjisi potensialından səmərəli istifadə etmək üçün 2030-cu ilə qədər elektrik enerjisi istehsalında bərpa olunan enerji mənbələrinin payının 30 %-ə çatdırılması hədəf kimi müəyyən olunub və bu vəzifələrin həyata keçirilməsinə beynəlxalq investorların cəlb olunması da nəzərdə tutulub.

Diqqət çəkən başqa bir məqam isə ondan ibarətdir ki, işğaldan azad olunan ərazilərin də əhəmiyyətli bərpa olunan enerji potensialı var. Heç şübhəsiz ki, Qarabağa böyük qayıdış layihəsinin reallaşmasında bu zəngin ehtiyat mənbələrinin istifadəsi xüsusi rol oynayacaq. Mütəxəssislərin araşdırmasına görə Respublika ərazisində günəşli günlər bütövlükdə il ərzində təxmini hesablamalara görə 2500–3200 saat arasında dəyişir.

Bundan başqa Bakı və ətraf ərazilərdə, habelə Qarabağ regionunda ilin orta hesabla 250 günü küləkli olur. Energetika Nazirliyinin hesabatlarında Azərbaycanın bərpa olunan enerji mənbələri üzrə iqtisadi və texniki cəhətdən əlverişli potensialı 27 min MVt dəyərləndirilir ki, bunun da 23 min MVt-dan çoxu Günəş, 3 min MVt-ı isə külək enerjisinin payına düşür. Əlavə olaraq Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorunda dənizdə külək enerjisinin texniki potensialı beynəlxalq ekspertlər tərəfindən 157 QVt həcmində qiymətləndirilir.

Yeri gəlmişkən, bu il yanvarın 13-də Səudiyyə Ərəbistanı Krallığının “ACWA Power” şirkəti tərəfindən Azərbaycanada inşa ediləcək 240 MVt-ıq “Xızı-Abşeron” külək elektrik stansiyasının təməlqoyma mərasimi keçirildi.

Həmin mərasimdə ölkə Prezidenti dərin məzmunlu çıxışında bir sıra önəmli məqamlara diqqət yetirdi. “Bu çox gözəl hadisədir. Bu stansiya Azərbaycanın enerji təhlükəsizliyinə öz töhfəsini verəcəkdir. Bu stansiyanın yaradılması bir daha onu göstərir ki, bərpa olunan enerji növlərinin istehsalına Azərbaycan dövləti çox böyük önəm verir. Təxminən bir il bundan əvvəl Azərbaycanın Energetika Nazirliyi ilə Səudiyyə Ərəbistanının “ACWA Power” şirkəti arasında icra müqaviləsi imzalanmışdır. Faktiki olaraq stansiyanın tikilməsi ilə bağlı qərar verilmişdir və son bir il ərzində fəal iş aparılaraq bu gün artıq biz bu gözəl günü birlikdə qeyd edirik.

Daha sonra ölkə başçısı çıxışında təməli qoyulan stansiyanın Respublikanın bərpa olunan enerji sektorunda ən böyük elektrik infrastrukturuna olacağını bəyan etmişdir. Dövlət başçısı həmçinin stansiyanın işə düşməsilə təbii qaz resurslarına da qənaət ediləcəyini, eyni zamanda bununla ətraf mühitə mənfi təsirlərin azalmasına töhfə verəcəyini xüsusi vurğulamışdır.

Dövlət başçısı nitqində bu böyük enerji layihəsinin icraçısı və investorunun qarşı Səudiyyə Ərəbistanı şirkəti olduğunu, bu ölkə ilə Azərbaycan arasında müstəqillik dövründə çox sıx dostluq və qaradlıq münasibətlərinin mövcudluğunu diqqətə çatdırdı: “... Təbii ki, bütün Azərbaycan xalqı Səudiyyə Ərəbistanının Azərbaycanı işğal dövründə göstərdiyi siyasi dəstəkdən xəbərdardır. Səudiyyə Ərəbistanı o nadir ölkələrdəndir ki, erməni işğalına görə Ermənistanla ümumiyyətlə diplomatik əlaqələr qurmamışdır və bu, Azərbaycan xalqına, dövlətinə göstərilmiş böyük mənəvi dəstəkdir və qaradlıqın əlamətidir.”

Səudiyyə Ərəbistanının “ACWA Power” şirkətinin ölkəmizdə fəaliyyət göstərməsinin səbəblərinə də aydınlıq gətirmək yerinə düşərdi. Bəri başdan qeyd etmək lazımdır ki, adı çəkilən şirkət tərəfindən indiyədək inşa edilmiş stansiyaların enerji istehsalının gücü 43 min MVt-dan çoxdur. Bu da həmin şirkətin nə dərəcədə nüfuzlu və əlverişli tərəfdaş olmasından xəbər verir. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin qeyd etdiyi kimi, “Əlbəttə, burada bizim ikitərəfli dövlətlərarası əlaqələrimizin rolu çox böyükdür, eyni zamanda son illər Azərbaycanda, o cümlədən energetika sahəsində aparılan islahatlar, əlverişli investisiya iqlimi, ölkəmizin uğurlu inkişafı, mövcud olan sabitlik, əmin-amanlıq, təhlükəsizlik – bütün bu amillər, təbii ki, hər bir investor üçün önəmli rol oynayır. Bir də ki, Azərbaycanda xarici investisiyaların qorunması da ən yüksək səviyyədədir. Xarici investorlar yaxşı bilirlər ki, bizim sözüümüz imzamız qədər qiymətlidir və dəyərlidir.”

Qeyd etmək lazımdır ki, 240 MVt gücündə olan külək elektrik stansiyasının tikintisinə ümumilikdə 300 mln. ABŞ dolları həcmində sarmayə qoyulub və il ərzində 1 mlrd. kVt/saat yaxın elektrik enerjisinin istehsal olunması nəzərdə tutulub.

Bundan başqa Beynəlxalq Maliyyə Korporasiyası (İFC) ilə əməkdaşlıq çərçivəsində Azərbaycanın dənizdə külək enerjisi potensialının tədqiq olunması məqsədilə yol xəritəsi hazırlanır.

Bu ilin mart ayının 15-də Bakıda Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin “Masdar” şirkəti ilə 230 MVt gücündə “Qaradağ” Günəş Elektrik Stansiyasının təməlqoyma mərasimi də keçirildi. Bu stansiyanın istifadəyə verilməsi ilə ildə əlavə 500 mln. kVt/saat “yaşıl elektrik enerjisi” istehsal ediləcək. Eyni zamanda stansiyanın istismara verilməsi atmosferə atılan tullantıların həcmi azaldılmasına, təbii qaz resurslarına qənaət edilməsinə və yeni iş yerlərinin yaradılmasına şərait yaradacaq.

“Masdar” şirkəti ilə imzalanmış digər memorandumlar ilə Azərbaycanda bərpa olunan enerjinin təbii qazı dəstəkləmək, dənizdə külək enerjisindən istifadə, bu enerji hesabına “yaşıl hidrogen” istehsalı, karbon tutulması, istifadəsi və saxlanması, həmçinin digər tədbirləri əhatə edən interqasiya olunmuş həllərə dair, həmçinin işğaldan azad edilmiş ərazilərdə bərpa olunan enerji mənbələrinin təbii sahəsində potensial əməkdaşlıq imkanlarının müəyyən edilməsi üzrə fəaliyyətləri ehtiva edir. Sənədlərə əsasən, “Masdar” şirkəti sənaye həcmli külək və Günəş elektrik stansiyaları, damüstü Günəş elektrik sistemləri və s. kimi istiqamətlərdə investisiya imkanlarını araşdırmaq niyyətindədir.

“Masdar” həmçinin İqtisadiyyat Nazirliyi ilə bərk məişət tullantılarından enerji istehsalı, “Azərbaycan Dəmir Yolları” QSC ilə isə bərpa olunan enerji və enerji səmərəliliyi sahəsində əməkdaşlıq üzrə Anlaşma Memorandumları imzalamışdır.

Şübhəsiz ki, bərpa olunan enerji mənbələrinin inkişafının ekoloji tarazlıq kontekstində nəzərdən keçirilməsi mühümdür. Bu baxımdan xüsusi olaraq qeyd etmək lazımdır ki, ölkəmiz dünya birliyinin üzvü kimi müvafiq tədbirlərin həyata keçirilməsinə tam məsuliyyətlə yanaşır. BMT-nin İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyası ilə yanaşı, ölkəmiz 2016-cı ildə Paris sazişini ratifikasiya edərək global İqlim dəyişmələrinin təsirlərinin yumşaldılması üzrə beynəlxalq təşəbbüslərə özünün töhfəsi olaraq baza ili ilə müqayisədə 2030-cu ilədək istilik effekti yaradan qazların emissiyalarının səviyyəsində 35 % azalmanı hədəf kimi götürmüşdür. Keçən ilin noyabr ayında isə Böyük Britaniyanın Qlazgo şəhərində BMT-nin İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının 26-cı sessiyasında iqlim dəyişmələrinə təsirlərin azaldılması üzrə global səylərə əlavə töhfə olaraq, müasir texnologiyalara əlçatanlığın təmin edilməsi və maliyyə institutlarının dəstəyi olacağı təqdirdə 2050-ci ilə emissiyaların səviyyəsində 40 % azaldılma hədəfi bəyan edilmiş, işğaldan azad edilmiş ərazilərin dirçəldilməsi istiqamətində ölkə rəhbərliyi tərəfindən verilmiş bir sıra mühüm qərarların, o cümlədən “yaşıl” enerji zonası, “yaşıl” kənd təsərrüfatı, “yaşıl” nəqliyyat, “ağıllı” şəhərlər, “ağıllı” kəndlər yanaşmalarının tətbiqinin, minlərlə hektar sahədə meşələrin bərpasının həm regional, həm də global miqyasda iqlim dəyişmələrinin təsirləri ilə mübarizə üzrə ümumi səylərə töhfə verəcəyi vurğulanaraq həmin ərazilər 2050-ci ilə qədər “netto sıfır emissiya” zonası elan edilmişdir.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2021-ci il 2 fevral tarixli Sərəncamı ilə təsdiqlənmiş “Azərbaycan 2030: sosial-iqtisadi inkişafa dair Milli Prioritetlər” sənədində öz əksini tapmış hədəflər də bu sahədə beynəlxalq təşəbbüslərlə tam uzlaşır və beynəlxalq öhdəliklərimizin yerinə yetirilməsinə və hədəflərimizə nail olunmasına bilavasitə töhfə verəcəkdir.

Ölkə başçısı tərəfindən bərpa olunan enerji mənbələrinin elektrik enerjisinin qoyuluş gücündə payının 2030-cu ilə qədər 30 %-ə çatdırılması ilə bağlı hədəf müəyyənləşdirilmiş və konkret tapşırıqlar verilmişdir. Bu hədəfin əldə edilməsi 2030-cu ilə qədər nəzərdə tutulan 1500 MVt gücündə bərpa olunan enerji layihələrinin istifadəyə verilməsi deməkdir. Bu layihələrin icrası ildə təqribən 1 mlrd. m³ qədər təbii qaza qənaət etməyə və 1.5 mln. t-dan çox atmosferə emissiyaların qarşısını almağa imkan verəcəkdir.

Dövlət başçısının keçən il may ayının 3-də “Azərbaycan Respublikasının işğaldan azad edilmiş ərazilərdə “Yaşıl enerji” zonasının yaradılması ilə bağlı tədbirlər haqqında” imzaladığı Sərəncama əsasən, həmin ərazilərdə “Yaşıl enerji” zonasının yaradılması üçün müvafiq konsepsiyanın və baş planın hazırlanmasına dair Energetika Nazirliyinə müvafiq tapşırıqlar verilmişdir. Bu, bir daha ölkə Prezidentinin “Yaşıl enerji” məsələlərinə necə önəm verməsini şərtləndirən başlıca amildir. Prezident İlham Əliyev azad olunmuş ərazilərə səfər zamanı Laçın rayonunun Gülübird kəndində çıxışında qeyd etdiyi kimi, “Mən bəyan etmişdim ki, azad edilmiş torpaqlar “Yaşıl enerji” zonası olacaq. Mən artıq xarici və yerli investorları dəvət etmişəm. Onu da bildirməliyəm ki, bütün əsas işləri dövlət olaraq biz özümüz görürük və görəcəyik”.

İşğaldan azad olunmuş ərazilərdə “Yaşıl enerji” zonasının yaradılması üçün böyük potensial olduğunu vurğulayan Prezident İlham Əliyev bu bölgədə, məsələn, Laçın-Kəlbəcərdə külək enerjisindən, Zəngilan-Cəbrayıl ərazilərində isə Günəş enerjisindən istifadə imkanlarının geniş olduğunu bəyan edib: “Artıq ilkin tədqiqatlar aparılıb və beləliklə, biz enerji generasiya güclərimizi, ötürücü xətlərimizi yenidən quraraq Qarabağı “Yaşıl enerji” zonasına çevirəcəyik”.

Cənab Prezidentin bu strateji baxışları və tapşırıqları Azərbaycan alimlərinin qarşısında da böyük vəzifələr və aydın istiqamətlər müəyyən etmişdir. Bu sahədə qabaqcıl dünya ölkələrinin inkişaf tarixi də göstərir ki, “Yaşıl enerji” zonasının yaradılması, bərpa olunan enerji mənbələrinin inkişaf etdirilməsi elmi əsaslar üzərində təmin edilməlidir və bu baxımdan Milli Elmlər Akademiyası, digər elmi-tədqiqat müəssisələri innovativ texnologiyaların yaradılması və praktikada tətbiqində öz töhfələrini verməlidir.

Yuxarıda qeyd edilən nailiyyətlər Azərbaycan elminin alternativ enerji sahəsində mühüm vəzifələrin həyata keçirilməsinə bizi istiqamətləndirir.

Azərbaycan Prezidentinin vurğuladığı bizim sözümlərimiz imzamız qədər qiymətlidir” sözləri isə hamımıza qürur hissini aşılamaqla yanaşı, Azərbaycanın dayanıqlı inkişafına ümidimizi daha da artırır.

**“Azərbaycan neft təsərrüfatı” jurnalının
Baş redaktorunun müavini,
t.e.d., professor E.Q. Şahbazov**